

RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 164 (22).** 1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra muutmine. — 2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 3. W. Orras'e ja J. Tiks'i küsimine töö-hoolekandeministrile töökaitse-seaduste muutmise ja täiendamise kohta. — 4. Wabariigi Walitsuse wastamine W. Binsol'i küsimise peale wäikemaapidajate rendiolude korraldamis-kawatsuste kohta. — 5. Riigi 1922 a. eelarwe muudatuste seadus — Ill lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Koosoleku lõpetamine ja teadaandmine järgmise koosoleku kohta.

Riigikogu koosolek 26. oktoobril 1922 a. kell 10 hommikul.

Kokku on tulnud 76 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits**.

Walitsuse looshis: siseminister **K. Einbund**, põllutöominister **B. Rostfeldt**, sõjaminister **J. Soots**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

1. Päewakorra muutmine. Juhataja **A. Kerem**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Sõna päewakorra kohta on rkl. Anderkopp'il.

A. Anderkopp (töer.): Meil on tänasesse päewakorda üles wõetud rida wastamisi arupärimiste peale, samuti ka rida uusi arupärimise-ettepanekuid. Nagu austatud Riigikogu liikmed teawad, lõpeb meie kodukorra põhjal arupärimine teatava ülemineku-wormeliga, missugusega wõib väga kergesti walitsusele umbusaldus kaasa tulla ning walitsust lahkuma sundida. On ometi loomulik, et oleks ots-tärbekohatu ja mõtteta walitsust lahkuma sundida, kes juba lahkunud on. Ja praegu on walitsus juba lahkunud. Sellepärast tekib küsimus, kas üldse on põhjendatud meie makswa riigikorra põhjal veel arupärimise-ettepanekute arutamine, kus walitsus juba ametist on lahkunud. See ei ole iseenesest veel mitte selge ja sellepärast teen mina ettepaneku, et Riigikogu ei wõtaks mitte tänasesse päewakorda arupärimiste peale wastamisi, ega ka uute arupärimise-ettepanekute arutamist, enne kui wanematekogu selle küsimuse läbi on kaalunud ja Riigikogule wastawa ettepaneku teinud.

Juhataja **A. Kerem**: Sõna on ettepaneku kohta rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): On ju tõsi, mis rkl. Anderkopp ütleb, et kui walitsus on lahkunud, siis arupärimiste puhul temale umbusalduse awaldamine otstarbetu on. Minu arwates ja meie rühma arwates, kelle arupärimised täna päewakorral on, ei ole arupärimiste ülesanne mitte ainult usaldust wõi umbusaldust awaldada, waid neil on ka teisi ülesandeid. Nende ülesandeks on olla vähemusrühmadele waidendiks, mille kaudu walitsuse tähelpanu juhatakse wäärnähtuste peale, mis riigielus ette tulnud ja mille kõrwaldamist nõutakse. Sellest küljest waadates, ei ole walitsusel ega walitsemisel iialgi wahe-aega. Need wäärnähtused ei ole mitte alati ministri isikuga seotud, waid suuremalt osalt on tegemist ministriumiga, kui sarnasega, mis ka siis tegewuses on samas sihis, kui minister lahkub. Ma ei usu ka, et kui tuleb uus walitsus, et see uue poliitilise kursi wõtab ja need wäärnähtused, mis praeguse poliitilise kursi iseloomustawateks joonteks on, hoopis kaoks. Selles mõttes wõib jutt olla ainult sellest, kas nõuda walitsuselt wastust arupärimise peale, mis täna wastamisel on. Aga ma pean ütleva, see arupärimine käsitab politsei tegewust, ja politsei, kui sarnane, jääb püsima kõige oma wäärnähtustega ka siis, kui walitsus lahkunud on jne. Sellepärast ei näe ma mingisugust wadjadust, et tänasest päewakorrast need punktid ära wõetaks.

Juhataja **A. Kerem**: Sõna on ettepaneku kohta rkl. Palwadrel.

A. Palwadre (sd.): Sotsiaaldemokraatlise tööliste partei Riigikogu rühma nimel teatan, et ka meie rühm ei saa ühineda rkl. Anderkopp'i poolt tehtud ettepanekuga. Kui wõis tõusta küsimus, kas üldse on wõimalik arupärimist esitada lahkuwale walitsusele ja kui seda küsimust oleks tahetud lahendada wanemate-

kogus, siis oleks wõidud seda teha juba warem, sest walitsus on lahkumise teadaande juba nädal aega tagasi esitanud. Ette oli näha, et neljapäewal tulewad arupärimised ja wanematekogu ei ole mitte tarwilikuks pidanud küsimust arutada. (Wahelhüüe O. Strandman'i (töer.) poolt.) Kahjuks, härra Strandman, ei ole ma mitte Riigikogu esimees, ja ei wõi mitte wanematekogu tegewust, ega Riigikogu juhatuset tegewust juhtida. Kui seda küsimust enne ei ole üles wõetud, siis, tähendab, oli arwamine, et ka sarnase olukorra juures, kus walitsus lahkumise teadaande on esitanud, wõib arupärimistega ja küsimistega esineda. Ei ole ka mingisuguseid teisi seisukohti ega waateid, mis sellele wastu käia wõiks. Kui walitsus lahkumise teadaande on esitanud, siis ei tähenda see weel mitte, et ta wastutust ei kanna riigi walitsemise eest sennikaua, kui tema asemele uus walitsus walitud ei ole. Niikaua, kui walitsus on ametis, olgu ta lahkumispalwe esitanud wõi mitte, wastutab tema oma ametikohuste täitmise eest ja peab kõiki walitsuse ülesandeid ja kohuseid täitma, tarwitades ka kõiki walitsuse õigusi. Ma arwan, et rkl. härra Strandman, kui ka härra Anderkopp sellega täiesti nõus on. Peale lahkumise teadaande esitamise ei ole nende õigused sugugi vähemad, kui enne lahkumise teadaande esitamist. Wabariigi Walitsus on ka praegu ametis ja kui temal tuleks mõnda asja ette wõtta, mõnda asja, mis peaks kohtusse minema, siis ei ütleks ükski kohus, et sest momentidist peale, kui ta lahkumispalwe ära andis, tema wõimupiirid kitsamaks on jäänud. Minu arwates on tema wõimupiirid täies ulatuses endised ja mingisugust õiguste kärpimist siin polnud. Tähendab, arutuse alla wõiks tulla ainult walitsuse poliitiline wastutus, see on, et tema poliitiliselt enam wastutaw ei ole pärast seda, kui ta lahkumispalwe esitanud. Mina julgen siiski tõendada, et ka see arwamine ei ole mitte õige. Riigikogu on Riigikogu esimehele ülesandeks teinud uut walitsust moodustada ja selle aja jooksul, kui uus walitsus moodustatakse, kannab wana poliitilist wastutust, samuti kui juriidilist. Kui Riigikogu aga wahepeal leiab, et mingil tingimisel wana walitsus poliitilist wastutust kanda ei wõi, siis on temal wõimalus kriisi lahendamist kiirustada, selleks abinõusid leida, et walitsus tegelikult rutem ametist saaks wabastatud ja uus asemele astuks. Nii on poliitiline wastu-

tus maksew, kui ennegi. Kumbagil alal ei ole walitsuse wastutus vähemaks jäänud.

Kolmas argument oleks otstarbekohasus. Nimelt, kas on otstarbekohane arupärimist esitada. Siin tähendaksin sama, mis eelmiste küsimuste juures, nimelt otstarbekohasuse seisukohast on Riigikogul wõimalus sundida kriisi kiiremas korras lahendama ja tegelikult wana walitsust lahkuma. Mingisuguseid arusaamatusi siin ei ole ja mina leiän, et täna arupärimised peaksid päewakorda jääma ja päewakord ettepannud kujul wastu wõetama.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Anderkopp'i ettenaneku wastu on kaks rahwasaitajat rääkinud, õigus on sõna wõtta poolträäkimiseks kahel Riigikogu liikmel. Sõna on rkl. Anderkopp'il.

A. Anderkopp (töer.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ei taha sisuliselt selle küsimuse juures waidlema hakata ja ei ole ka mingisugust sisulist ettepanekut teinud, et seda peaks Riigikogu otsukohe ära otsustama, kuid tahaksin lugupeetud rkl. härra Palwadre'le öelda, et wististe ikka on wahe olemas, kas walitsus on lahkunud wõi mitte. Kui walitsus lahkunud on, on loomulik, et ta poliitilist wastutust kanda ei wõi, küll aga kannab ta juriidilist wastutust uue walitsuse moodustamiseni. Riigikogul on abinõusid mõjuda, et kriis rutem lahendatud saaks. Ma usun aga, et wana walitsus lahkuma sundimist ei oota, waid ise läheb, sest muidu ei oleks ta lahkumispalwega esinenud. Minu arwates peaksime meie käesolewat küsimust põhjalikumalt kaaluma ja kui arwatakse, et minu ettepanek peaks niisugusel kujul Riigikogus otsustamisele tulema, siis mina seda mitte ei taha, waid tahan, et see asi wanematekogus läbi kaalutaks ja siis alles otsustataks. Härra Palwadre tahab aga otsukohest otsustamist, mis liiga ülepea-kaela ja kaalumata wõiks sündida. Niisugustes asjades ei tohi ülepea-kaela talitada, siin tuleb põhjalikule selgusele jõuda. Selles mõttes olen ma ettepaneku teinud.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Anderkopp'i poolt on järgmine ettepanek tehtud:

„Wõtta päewakorrast ära arupärimiste-ettepanekud ja wastamised arupärimiste peale, kunni wanematekogu lahkunud walitsuse tegewuse kohta käiwate arupärimiste arutamise korra kohta wastawa ettepaneku Riigikogule esitanud“.

Sellest ettepanekust saan ma nii aru, et tänasest Riigikogu liigetele väljajagatud päewakorrast tuleksid välja jätta 2., 3., 4. ja 6. päewakorra-punkt. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (J. Piiskar (is.): Muidugi!)

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Enne päewakorra juurde minemist on sekretääril sõna teadaandmiseks komisjoni antud seaduseelnõude asjus.

Sekretäär A. Tupits (loeb): Seaduseelnõu rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise kohta — antud riigikaitse komisjoni;

seaduseelnõu Wiru maakonnawalitsusele 480.000 margalise laenu andmise kohta ikaldust kannatanud Naroowa-tagustele põllupidajatele seemnewilja muretsemiseks — rahaasjanduse komisjoni;

seaduseelnõu õnnetujuhtumiste korral maksetawate pensionide lisamaksu kohta — töökaitse komisjoni;

seaduseelnõu maaseaduse § 23 täiendamise kohta — maaseaduse komisjoni; riigi 1923 a. eelarwe — rahaasjanduse komisjoni;

seaduseelnõu 29. sept. 1917 a. linnade sissetulekute ja väljaminekute seaduse § 49 — 31. dets. 1920 a. redaktsiooni muutmise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi antud;

seaduseelnõu 29. sept. 1917 a. linnade sissetulekute ja väljaminekute seaduse § 49 täiendamise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi antud;

seaduseelnõu postijaamade seaduse muutmise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi antud.

Juhataja A. Kerem: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

Sõna on rkl. Orras'el küsimise ettekandmiseks.

3. W. Orras'e ja J. Tiks'i küsimine töö-hoolekandeministrile töökaitse-seaduste muutmise ja täiendamise kohta.

W. Orras (is.) (loeb): Wiimasel ajal tuleb ikka sagedamini ette juhtumisi, kus tööandjad jätawad ilma mingi põhjusega maks-mata tööliste teenitud palga. Nii näituseks peetakse 80 töö-

lise palk kinni Simsiwart ja Ko. kontori

poolt, kes enese kätte on wõtnud Harju panga aida ehitamise Uue-Hollandi tänaval.

Sarnastel juhtumistel pöörawad töölised harilikult töökaitse komisсарide poole, kes wahetalituse mõnikord enda peale on wõtnudki.

Ka nimetatud juhtumise puhul pöörasid töölised II jaoskonna töökaitse komisсарi poole, kes oli lubanud asja enda peale wõtta ja selleks talle tempelmaksustatud palwekiri sisse anda soowitanud. Umbes 30 töolist andsidki palwekirja tähendatud komisсарile. Umbes kuu aja pärast seletas wiimane, et tal õigust ei olewat sarnaseid asju ajada — töölised pööraku kohtu poole.

Eeltoodud asjaolusid arwesse wõttes, palun töö-hoolekandeministrilt seletust järgmistele küsimistele:

1) Kas ja missuguseid abinõusid mõtleb töö-hoolekandeministeerium wõtta tarwitusele, et töölistele hõlbustada sarnastel juhtumistel oma teenitud palka ettewõtjailt kätte saada?

2) Kas ja kuna kawatseb ministeerium üldse esineda Riigikogule uute töökaitse-seaduste, eriti aga töökaitse kommissariaadi ümberkorraldamise, tema tegewusala ja õiguste laiendamise kawadega ning missugustega nimelt?

Juhataja A. Kerem: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

4. Wabariigi Walitsuse wastamine W. Binsol'i küsimise peale wäikemaapidajate rendiolude korraldamis-kawatsuste kohta.

Põllutöömister B. Rostfeldt: Rkl. Binsol palub wastust järgmistele küsimistele peale:

1. Kas ja millal kawatseb Wabariigi Walitsus esineda wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduseelnõuga?

2. Kas ja kuidas kawatseb Wabariigi Walitsus korraldada wäikemaapidajate rendiolusid üldse?

Kui Wabariigi Walitsus kawatseb eel-tähendatud küsimusi lahendada, siis — millal esitatakse Riigikogule sellekohased seaduseelnõud; kui ei, siis — mis põhjustel ei pea Wabariigi Walitsus tarwilikuks nende küsimuste lahendamist?

Kuna wäikemaapidajate rendiolude korraldamise asi oma täies ulatuses Wabariigi Walitsuses weel arutusel mitte olnud ei ole, puudub Wabariigi Walitsuse lõpulik seisukoht.

Põllutööministeeriumis tehti tarwilikka eeltöid ning oli kawatsus rendiolude korraldamise küsimist laiemale alusele seada, kui see tänini tehtud on rendilepingute pikendamise näol.

Kas suudetakse õigel ajal, — enne kewadet, — nende eeltöödega lõpule jõuda, wõi peab tulewane Wabariigi Walitsus esinema Riigikogule weel kord rendilepingute pikendamise seaduseelnõuga, on minul wõimatu ette näha.

Wabariigi Walitsuse nimel rkl. Binsol'ile tema küsimiste peale täielikumalt wastata Wabariigi Walitsuse kawatsuste kohta käesolewas asjas ei ole mina mitte wolitatud sel põhjusel, et praegusel Wabariigi Walitsusel, kes ajutiselt oma kohusetäitmise juurde on jäänud, — kui niisugusel, — kaugele ulatawaid kawatsusi ei ole.

Juhataja **A. Kerem**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

5. Riigi 1922 a. Rahaasjanduse eelarwe muudatuste seadus — III lugemisel. kommisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Riigi 1922 aasta eelarwe muudatuste seadus.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): Sõjaministeeriumi 1922 a. korraliste kulude eelarwe § 10 — intendantline warustus, wähendatakse kolme miljoni marga wõrra ning teedeministeeriumi 1922 a.

erakorraliste kulude eelarwe peatükk II, riigiraudteede walitsus, § 1 — sõjaministeeriumi raudteeharu ehituse kulud Tapa jaamast Tapa mõisani — suurendatakse kolme miljoni marga wõrra.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega kolmandal lugemisel wastu wõetud. Ma panen käesolewa seaduse peale tema kolmandal lugemisel wastuwõtmist lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner**: Et käesolew seadus õige lühikene ning tema tekst shablooniline, sellepärast teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni kommisjoni andmata wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem**: Tehtud ettepaneku kohta sõna ei soowita. Panen aruandja poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega ilma redaktsiooni kommisjoni andmata III lugemisel wastu wõetud.

6. Teadaandmine Päewakord on läbi. Juhatus poolt on mul teatada, et täna õhtul koosolekut ei ole ja järgmine koosolek arwatawasti juhatus poolt homme kell 5 saab kokku kutsutud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem**.

Sekretäär **A. Tupits**.